

УДК 330.3  
JEL G 22

І. Чорнодід, канд. екон. наук, доц., докторант  
Науково-дослідний економічний ін-т  
Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Київ

## КОНКУРЕНТНА СОЦІАЛЬНА ПОЗИЦІЯ КРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

*У статті розкривається сутність конкурентної позиції країни та проводиться порівняльний аналіз за міжнародними індексами та показниками. Також характеризуються конкурентні соціальні переваги країни. Реальний стан конкурентних соціальних переваг розглянуто за міжнародними критеріями та оцінками. Проведено оцінку позиції України за показниками свободи, за індексом мережевої готовності, за індексом конкурентоспроможності подорожей і туризму.*

**Ключові слова:** соціальна конкурентоспроможність, конкурентні переваги, конкурентні соціальні переваги, соціальний потенціал, соціальний капітал.

**Постановка проблеми.** Дослідження конкурентних соціальних переваг (КСП) пов'язана із визначенням ряду аспектів розвитку країн, які мають безпосереднє соціальне призначення, складають основу дослідження потенціалу соціальної конкурентоспроможності країни ПКСК та її конкурентний соціальний статус. Конкурентні соціальні переваги, як правило, безпосередньо пов'язані із результатами економічного розвитку, їх аналіз значною мірою входить до системи показників національної та регіональної конкурентоспроможності.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Нині досить активно ведеться розробка окремих аспектів соціальних переваг у працях таких вчених-економістів, як А.Гальчинський, В.Геєць, Я.Жаліло, О. Любченко, Н. Лебедева, О. Грішнова, Е. Лібанова, В. Куценко, Ю. Привалов, С. Штирбул, Е. Каргаполова, Л. Ільчук, М. Портер. Водночас сучасний етап розвитку національної економіки актуалізує проблеми реалізації конкурентних соціальних переваг.

**Мета та завдання статті.** Розкрити сутність конкурентних соціальних переваг, конкурентної позиції країни. Провести порівняльний аналіз конкурентних соціальних переваг за даними Звіту про глобальну конкурентоспроможність, показниками свободи, за індексом мережевої готовності, за індексом конкурентоспроможності подорожей і туризму та ін

**Виклад основного матеріалу.** Теоретичні концепції та практичні підходи до аналізу феномена конкурентоспроможності країни свідчать про надзвичайно важливе значення його соціальної складової. Як підкреслює Ю. Полунєєв, "конкурентоспроможність країни" – це "...одна з найбільш впливових концепцій економіки розвитку та практичної політики, оскільки вона охоплює не лише економічні показники, а й оцінює соціальні наслідки свого впливу – політичний процес і управління суспільством, рівень освіти, наукову базу, верховенство закону, культуру, систему цінностей, інформаційну інфраструктуру тощо

Соціальна конкурентоспроможність країни – це порівняльний стан розвитку соціальних процесів і явищ, який характеризує її місце у світовому співтоваристві, наявність порівняльних переваг за показниками рівня життя, соціальної безпеки, ступенем розв'язання глобальних проблем та потенційні можливості (економічні, технологічні, інституціональні, людські та інші) для забезпечення й підтримання високого конкурентного статусу у політичній, економічній та соціокультурній сферах. Соціальна конкурентоспроможність країни – категорія специфічна з ряду причин, пов'язаних із: визначенням її цілей; встановленням взаємозв'язку з економічною конкурентоспроможністю; функціонуванням ринку праці, соціальної інфраструктури, формальних та неформальних суспільних інститутів; процесами інтеграції країни в міжнародні економічні, політичні, культурні, громадські організації і мережі; довгостроковими

пріоритетами соціальної політики держави; міжнародними стандартами соціальних норм життя; визначенням соціального ефекту як об'єкта соціальної конкурентоспроможності; характеристиками її "людського" виміру.

У кожній країні формується певний соціальний тип комфортності життя, певний тип її конкурентоспроможності з соціальної точки зору, певні умови життя, привабливі для населення. Він визначається типом економічної системи, національної моделі функціонування економіки, відповідно, переважаючими формою власності та способом координації дій господарських суб'єктів; ефективністю економіки та системи соціального захисту населення; досягнутим рівнем добробуту та умовами всебічного розвитку людини; культурно-історичними традиціями, національними господарським менталітетом; ступенем зрілості людського, інтелектуального та соціального капіталу; рівнем соціальної диференціації в суспільстві; специфікою соціальних суперечностей та механізмів їх розв'язання.

Конкурентна перевага країни в соціальній сфері – це певна якість комфортності життя її мешканців, тобто якість умов життя, що впливають на рішення людей залишатися жити й працювати у даній країні або мігрувати, а також на режим природного відтворення населення.

Конкурентні переваги мають різні форми вияву, зумовлені певними детермінантами. Тому їх можна класифікувати на ті, що:

- засновані на економічних чинниках;
- ґрунтуються на нормативно-правових актах;
- мають переваги структурного характеру;
- спричинені адміністративними заходами;
- визначені рівнем розвитку соціальної інфраструктури;
- ґрунтуються на технічній (технологічній) перевазі;
- визначені географічними чинниками;
- зумовлені кращою інформованістю;
- ґрунтуються на демографічних чинниках; і, навіть, мають протиправний характер.

Реальний стан КСП розглянемо за міжнародними критеріями та оцінками, представленими у "Доповіді про людський розвиток за 2013 р." [1], "Звіті про глобальну конкурентоспроможність 2012-2013 рр."

У 2012 році Україна зайняла 72-е місце у глобальному рейтингу конкурентоспроможності, поліпшивши результат попереднього року на 9 позицій, переважно за рахунок росту за такими складовими, як макроекономічне середовище, "інфраструктура", "ефективність ринку товарів" і "рівень розвитку бізнесу". Водночас в абсолютному вираженні позитивна динаміка спостерігається в оцінках за всіма складовими конкурентоспроможності (Таблиця 1).

У порівнянні з іншими країнами конкурентоспроможність України перебуває на рівні таких країн, як Словаччина і Румунія. Із найближчих сусідів ці країни мають найбільш близький до України результат у рейтингу зі

144 країн світу. Порівняння з 12 країнами – новими членами ЄС – засвідчує, що в рейтингу 2012 року Україна має кращі оцінки, ніж середня оцінка цих країн, лише за складовою розміру ринку. Чотири роки тому Україна мала кращі оцінки також і за інноваціями, але за останні роки показала негативну динаміку і втратила цю

перевагу. Найбільше відставання спостерігається за складовою технологічної готовності, і у порівнянні з докризовим періодом розрив збільшився, навіть незважаючи на зростання оцінки України. Це свідчить про те, що східноєвропейські сусіди розвивалися технологічно швидше, ніж Україна.

Таблиця 1. Показники конкурентоспроможності України у 2012 році\*

Показники, що сприяють розвитку	Значення	Місце	Зміна позиції
Якість залізничної інфраструктури	4,5	24	Підвищення
Кількість абонентів мобільного зв'язку (на 100 осіб)	123	43	Підвищення
Охоплення середньою освітою (%)	95,6	49	Зниження
Охоплення вищою освітою (%)	79,5	10	Зниження
Якість викладання математики та природничих наук	4,6	34	Підвищення
Митні тарифи	2,9	43	Зниження
Гнучкість при встановленні заробітної плати	5,3	44	Підвищення
Практика найму та звільнення	4,9	16	Підвищення
Оплата праці і продуктивність	4,5	25	Підвищення
Індекс розміру внутрішнього ринку	4,4	35	Підвищення
Наявність наукових та інженерних кадрів	4,8	25	Підвищення
Показники, що стримують розвиток	Значення	Місце	Зміна позиції
Права власності	2,7	134	Підвищення
Хабарі та неформальні платежі	2,7	133	Підвищення
Тягар адміністративного регулювання	2,4	135	Зниження
Ефективність правової системи у врегулюванні суперечок	2,4	141	Зниження
Захист інтересів міноритарних акціонерів	3	141	Зниження
Якість доріг	2,3	137	Підвищення
Вплив оподаткування	2,3	139	Підвищення
Ефективність антимонопольної політики	3,2	132	Підвищення
Тягар митних процедур	2,8	138	Зниження
Відтік розумів	2,3	131	Зниження
Надійність банків	3,1	142	Зниження

\*Джерело: [5, с. 10].

Відносно невеликі розриви за складовими макроекономічного середовища, ефективності ринку праці та розміру ринку. Досить значне відставання за складовими інституцій, інфраструктури, технологічної готовності та інновацій.

Серед країн СНД за деякими складовими Україна випереджає середні показники, зокрема, за складовими інфраструктури, охорони здоров'я та початкової освіти, вищої освіти та професійної підготовки, технологічної готовності, розміру ринку і інновацій. Найбільшого прогресу в рейтингу країна досягла за складовими: макроекономічне середовище (плюс 22 позиції), ефективність ринку товарів (плюс 12 позицій) і рівень розвитку бізнесу (плюс 12 позицій).

Істотне просування країни вгору у глобальному рейтингу в першу чергу зумовлено посткризовим відновленням економіки після одного з найсерйозніших у світі падінь. Зокрема, за оцінками макроекономічного середовища Україна вийшла на 90-е місце, що відповідає докризовому рівню (91-е місце). У групі підсилювачів ефективності особливе занепокоєння викликають негативні тенденції за наступними двома складовими: вищої освіти та професійної підготовки і ефективності ринку праці. За ними Україна втрачає відносні конкурентні переваги у глобальному масштабі. Якщо до кризи складовою ефективності ринку праці України можна було віднести до її конкурентних переваг (таким вважається потрапляння до топ-50 світового рейтингу), то за 4 роки країна втратила 8 позицій і опустилася на 62-е місце. Порівняно хороші позиції за складовою вищої освіти (47-е місце) Україна доки ще утримує за рахунок високих кількісних показників охоплення середньою і вищою освітою. Падіння України на 13 місць у світовому рейтингу у групі факторів розвитку та інноваційного потенціалу у порівнянні з докризовим періодом зумовлені втратою 11 позицій за складовою рівня розвитку бізнесу

і 19 позицій за складовою інновацій. Складовою інновацій, таким чином, більше не входить до переліку відносних конкурентних переваг країни.

Отже, результати Індексу свідчать, що зростання позицій України має екстенсивний, а не інтенсивний характер і пов'язане передусім із посткризовою стабілізацією, а не зі зростанням продуктивності і підвищенням ефективності роботи інструментів ринкової економіки. Порівняно з іншими країнами конкурентною перевагою України все ще залишаються складові, що характеризують людські ресурси, – охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, розмір ринку. Це складові, за якими середні оцінки по Україні у цілому перевищують середні по світу.

За оцінками фахівців, одним із найбільших досягнень України за два останні роки є поліпшення показників інфраструктури (в цілому плюс 30 позицій із 2008 року у світовому порівнянні). Це стосується переважно транспортної інфраструктури – повітряних перевезень (плюс 20 позицій), портової інфраструктури (плюс 12 позицій). При цьому дається негативна оцінка якості автомобільних доріг – втрата 17 позицій за 4 роки і дуже низьке 137-е місце у світі. Показники соціальної конкурентоспроможності опосередковано пов'язані з вищевказаними оцінками інфраструктури, однак справляють загальне враження про комфортність умов життя і бізнесу в Україні.

З нашого погляду, визначний вплив на стан функціонування суспільства в цілому та умови його розвитку, на функціонування бізнесу і, відповідно, на соціальну конкурентоспроможність справляє якість суспільних інститутів. В Україні найкритичнішими показниками функціонування інститутів виявилися: захист прав власності (134-е місце, втрата 16 позицій за 4 роки), хабарі та неформальні платежі (133-е місце), незалежність судової системи (124-е місце), надійність роботи правоохо-

ронних органів (123-є місце). Низькою також виявилася загальна оцінка ефективності роботи уряду: за показником тягаря адміністративного регулювання за 4 роки Україна втратила 44 місця.

Традиційно, ще з радянських часів, конкурентною перевагою України вважалися охоплення, рівень і якість освіти. На сьогодні, маючи відносно високі показники охоплення середньою (49-е місце) і вищою (10-е місце) освітою, Україна поступово втрачає позиції в оцінках якості освіти. Передусім це стосується загальної оцінки якості системи освіти (70-е місце, втрата 30 місць за 4 роки), а також якості бізнес-освіти (117-е місце). Це пояснюється двома головними причинами: по-перше, бізнес не задоволений якістю отриманих в освітніх установах знань і навичок співробітників; по-друге, система освіти готує фахівців не тих спеціальностей, яких потребує бізнес. Про якість системи підготовки управлінців нового покоління свідчить 117-е місце у світі за рівнем бізнес-шкіл.

Суперечлива ситуація за складовими Індексу глобальної конкурентоспроможності України склалася також відносно конкурентних переваг за показниками гнучкості ринку праці – відзначається помітне погіршення співпраці у відносинах працівник – працедавець та за обтяжливістю оподаткування. Критично низького рівня (2.28 бала з 7 можливих) досягла оцінка показника "відтоку розумів", за яким Україна займає 131-е місце зі 144 оцінюваних країн світу [5].

Індекс конкурентоспроможності України у 2012 році становив 46,88 бала з 100 можливих, за яким країна зайняла 56-е місце в рейтингу 59 країн світу. У період 2009-2011 рр. За цим індексом відзначаються негативні тенденції у складових зайнятості, цін і технологічної інфраструктури.

Показники України в Рейтингу конкурентоспроможності країн світу поступаються показникам більшості порівнюваних країн (держави – нові члени ЄС і члени СНД, у тому числі й країни-сусіди).

За шестирічний період найбільше падіння України у світовому рейтингу відбулося за складовими ефективності уряду (мінус 8 позицій) та ефективності бізнесу (мінус 9 позицій), що зумовлено зумовлені низькими оцінками інституціональної і соціальної інфраструктур (58-і місця), а також державного регулювання діяльності бізнесу (56-е місце). Серед показників ефективності бізнесу дві найбільш проблемні зони – це фінанси

(останнє 59-е місце), до складу яких входять ефективність банківської системи, фондового ринку і доступність кредитних ресурсів, а також рівень корпоративного управління (55-е місце), куди тому числі входить здатність компаній пристосовуватися до змін, корпоративна етика і соціальна відповідальність бізнесу.

Наведене вище характеризує непривабливий стан умов розвитку бізнесу та рівня і якісних характеристик корпоративного управління, що свідчить про низький рівень соціальної конкурентоспроможності бізнесу як сфери соціальних відносин. Під час опитування керівників бізнесу було виявлено ряд проблем, які заважають ефективному розвитку бізнесу, а саме: обтяжливість корпоративного оподаткування, ефективність законодавства про конкуренцію, судової системи, а також хабарництво і корупцію. Ці чинники у поєднанні з низьким кредитним рейтингом країни негативно впливають на репутацію та на приплив інвестицій у країну. За підсумками Індексу конкурентоспроможності 2012 року Україна отримала найгірші оцінки з оцінюваної вибірки країн.

У Рейтингу конкурентоспроможності країн світу – 2013, згідно до оцінок Інституту розвитку менеджменту, Україна показала позитивну динаміку конкурентоспроможності, піднявшись у світовому рейтингу з 56 на 49 місце. Бальна оцінка зросла з 46,88 до 54,23, завдяки чому Україна значною мірою повернулася на докризові позиції (46 місце та 45,48 балів в 2007 р.). Покращення позицій відбулося, перш за все, за складовими "макроекономічні показники" (зростання з 48 до 30 місця) та "інфраструктура" (зростання з 51 до 45), а також по "ефективності бізнесу" (з 55 до 51 місця), проте погіршилась позиція "ефективності уряду" (зниження з 56 на 57 місце [6]. В Індексі Легкості ведення бізнесу 2012 р. Україна зайняла 137-е місце зі 185 країн, що на 15 позицій вище, ніж минулого року. Країна повернула втрачені після кризи позиції в рейтингу, поліпшивши свої оцінки в результаті реформ у трьох сферах регулювання діяльності підприємств. Відносно сильні позиції України – це реєстрація підприємств, кредитування і забезпечення виконання контрактів. Основними проблемними сферами, що ускладнюють розвиток бізнесу в Україні, є отримання дозволів на будівництво і підключення до електромереж, міжнародна торгівля, оподаткування, вирішення неплатоспроможності та реєстрація власності. Зміну умов ведення бізнесу відображено в табл. 2.

**Таблиця 2. Зміна умов ведення бізнесу в Україні у 2012 році\***

<b>Відносні конкурентні переваги</b>	<b>Значення</b>	<b>Зміна</b>
Мінімальний статутний капітал для реєстрації підприємства, %	0	Підвищення
Вартість реєстрації підприємства, % доходу на душу населення	1,5	Підвищення
Індекс юридичних прав	9	Без змін
Кількість процедур для забезпечення виконання контрактів	30	Без змін
<b>Бар'єри зростання конкурентоспроможності</b>	<b>Значення</b>	<b>Зміна</b>
Кількість процедур для отримання дозволів для будівництва	20	Без змін
Вартість отримання дозволів на будівництво, у % від доходу на душу населення	1262	Підвищення
Кількість днів для реєстрації власності	69	Збільшення
Загальна податкова ставка, % від прибутку	55,4	Збільшення
Термін, необхідний для підключення до електромереж	285	Без змін

\* Джерело: [5, с. 19].

За підсумками Індексу 2012 року Україна найближча до Росії (112-е місце) та програє їй 25 позицій. Відставання від деяких країн СНД та інших колишніх соціалістичних країн ще більше: зокрема, від Грузії – 128 місць, від Білорусі – 79 місць, від Польщі – 82 місця, від Болгарії – 71 місце.

У рейтингу економічно вільних країн 2013-го року Україна займає позицію серед 20% найбільш невільних країн світу. Найпроблемнішими в Україні є інвестиційна свобода, державні витрати, свобода від корупції і свобода бізнесу. (Таблиця 3).

Таблиця 3. Оцінка позиції України за показниками свободи у 2012 році\*

Показники, що сприяють розвитку	Бал	Місце	Зміна
Свобода торгівлі	84,4	48	Підвищення
Показники, що стримують	Бал	Місце	Зміна
Державні витрати	29,4	154	Без змін
Свобода інвестицій	20	154	Підвищення
Свобода бізнесу	47,6	148	Підвищення
Свобода від корупції	23	149	Зниження

\* Джерело: [5, с. 24].

Велике значення в оцінці соціальної конкурентоспроможності має економічна свобода – право кожної людини контролювати свою власну працю і власність. Дослідження Індексу економічної свободи відображає важливий взаємозв'язок між економічною свободою і соціально-економічними благами, такими як дохід на душу населення, темпи економічного зростання, розвиток людського капіталу, демократія, боротьба з бідністю і захист довкілля. З точки зору цінностей Індексу, максимальна економічна свобода або мінімум обмежень для бізнесу сприяють зростанню продуктивності в країні і відповідно зростанню добробуту її громадян.

В останньому рейтингу економічної свободи 2013 року Україна посіла 161-е місце з 177 країн, отримавши 46,3 бал з 100 можливих. Через таку низьку оцінку Україна потрапила до двадцятки найбільш пригнічених з точки зору економічної свободи країн світу. У порівнянні з іншими країнами світу, з 2008 по 2013 рік Україна втратила 27 місць у рейтингу. Україна стабільно займає найгірші позиції за 4-а категоріями економічної свободи: інвестиційною свободою (154-е місце з 177 країн, 20 балів з максимально можливих 100), державними витратами (154-е місце, 29,4 бали), свободою від корупції (149-е місце, 23 бали), і свободою бізнесу (148-е місце, 47,4 бали).

За Індексом конкурентоспроможності подорожей і туризму Україна в у 2013 році отримала оцінку в 3,98 бала з семи можливих і зайняла 76-е місце в рейтингу 140 країн світу (Табл. 4).

Недостатні показники Індексу мережевої готовності, що характеризують рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зумовлені низьким попитом на них з боку держави та складним регуляторним середовищем Позитивним, однак є те, що водночас попит на ІКТ з боку населення зростає – за 6 останніх років кількість користувачів Інтернету значно збільшилася – у 3 рази, а широкосмугового – в 10 разів. Досить доступні тарифи на телекомунікаційні послуги й рівень грамотності населення поки що є конкурентними перевагами країни.

Країни СНД і Східної Європи значно випереджають Україну як за рівнем, так і за динамікою розвитку ІКТ: помітну позитивну динаміку за 5 років демонструють Казахстан (55-е місце, плюс 18 позицій), Росія (56-е місце, плюс 14 позицій) та Азербайджан (61-е місце, плюс 10 позицій). Попри те, що Україна також має низьку вартість доступу до інфраструктури ІКТ, висока зацікавленість урядів РФ, Казахстану й Азербайджану в розвитку ІКТ як рушійної сили економічного зростання дають можливість цим країнам досягати кращих результатів і займати більш високі місця в рейтингу. Більшість країн – нових членів ЄС – демонструють негативну динаміку, яка в першу чергу викликана високою вартістю доступу до ІКТ: Угорщина (43-є місце, мінус 10 позицій), Словаччина (64-е місце, мінус 23 позиції) і Румунія (67-е місце, мінус 12 позицій).

Таблиця 4. Зміна складових Індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму у 2012 р.\*

Показники, що сприяють розвитку	Значення	Місце	Зміна
Витрати на відкриття бізнесу, % від ВВП на душу населення	1,5%	21	Підвищення
Втрати бізнесу від загрози тероризму, бали	6,1	36	Підвищення
Покриття медичними працівниками, медики на 1000 осіб	33	25	Підвищення
Кількість лікарняних ліжок-місць на 10000 осіб	87	4	Зниження
Кількість чинних авіаліній на ринку країни	50,5	35	Зниження
Щільність банкоматів, що приймають карти VISA	603	26	Підвищення
Наявність основних компаній з оренди автомобілів	6	32	Підвищення
Показники, що стримують розвиток	Значення	Місце	Зміна
Захист прав власності	2,7	131	Підвищення
Індекс складності отримання візи	59	101	Зниження
Жорсткість регулювання у сфері охорони довкілля	3,2	111	Підвищення
Якість довкілля	3,8	104	Підвищення
Якість доріг	2,3	135	Підвищення
Індекс готельних цін	225	110	Підвищення
Ефективність маркетингу для залучення туристів	3,7	109	Підвищення

\*Джерело: [5, с. 36].

При цьому інфраструктура ІКТ у цих країнах розвивається досить добре, тим більше що цьому сприяє їхня інтеграція до ЄС і, зокрема, необхідність наслідувати Цифрову ініціативу Європейської комісії. У цьому напрямку Україна може в найближчому майбутньому отримати ще більш конкурентні переваги.

За міжнародними порівняннями, Україна успішно перетворює багатство на добробут – з-поміж проаналізованих країн Україна перебуває в другому квантілі за поточним рівнем розвитку (56-е місце зі 150). З урахуванням

показника ВВП на душу населення результати досить несподівані: коефіцієнт відношення добробуту до багатства України дорівнює 1,51 (1 визначає середній показник по 150 країнах), тобто добробут населення України на 51% більший, ніж очікуваний згідно з ВВП, що дає підстави зарахувати її до низки найбільш ефективних країн.

Хоча реальний ВВП на душу населення України становить близько 7,2 тис. дол. США за паритетом купівельної спроможності, рівень життя в країні відповідає рівню країни з ВВП приблизно 14 тис. дол. США на душу

населення. Важливо відзначити, що, як мінімум, частково цим високим результатам Україна зобов'язана радянському періоду своєї історії (зокрема, у сфері освіти).

Україна відстає від порівнюваних країн за рівнем поточного добробуту, але розвивається більш швидкими темпами. За показником динаміки останніх років SEDA Україна випереджає Чехію, Болгарію і Росію, тоді як її ВВП є одним із найнижчих у референтній групі і випереджає лише Чехію. У результаті цього показник відношення зростання добробуту до зростання багатства в Україні – один із найвищих у референтній групі.

Україна за поточними показниками розвитку дещо відстає за середніми показниками від порівнюваних країн й значно відстає від країн-орієнтирів. Україна перебуває нарівні з країнами-орієнтирами або випереджає їх за трьома показниками: рівність доходів, зайнятість і освіта.

У 2012 р. Україна продемонструвала більш високе зростання рівня добробуту населення у зіставленні з порівнюваними країнами і не дуже відстала від країн-орієнтирів. За найпроблемнішими поточного рівня показниками – управління, довкілля і доходи – також спостерігався не надто значний прогрес порівняно з країнами референтної групи. Ці три показники продовжуватимуть гальмувати розвиток України доки вони не увійдуть в число головних пріоритетів країни.

Висновки. Порівняно з іншими країнами соціальною конкурентною перевагою України все ще залишаються складові, що характеризують людські ресурси, – охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, розмір ринку. Це складові, за якими середні оцінки по Україні у цілому перевищують середні по світу. Для України характерний відносно високий рівень розвитку інтелектуального потенціалу, високі освітні показники робочої сили, а також підсилення соціальних інтеграційних процесів (приєднання до Болонського процесу, навчання студентів за кордоном ті інше). Україна за рівнем поточного добробуту відноситься до групи країн які мають високі результати.

За деякими показниками соціального розвитку Україна випереджає середні показники країн СНД, зокрема: за складовими інфраструктури, охорони здоров'я та

початкової освіти, вищої освіти та професійної підготовки, технологічної готовності, розміру ринку і інновацій. Найбільшого прогресу в рейтингу країна досягла за складовими: макроекономічне середовище (плюс 22 позиції), ефективність ринку товарів (плюс 12 позицій) і рівень розвитку бізнесу (плюс 12 позицій). Якість суспільних інститутів знаходиться на низькому рівні. Для розвитку бізнесу залишаються важливими перепонами обтяжливості корпоративного оподаткування, хабарництво, корупція, але покращилися показники у сфері реєстрації підприємств і забезпеченні виконання контрактів.

Внутрішня конкурентоспроможність повинна стати інструментом підвищення рівня суспільного добробуту й відобразити ефективність використання економічних ресурсів, що всередині країни конкретизується у таких показниках як: адаптивність до умов зовнішнього середовища; відвертість; стабільність макроекономічного середовища; активність приватного сектора в засвоєнні нових технологій; ефективна система взаємодії держави, науки і бізнесу; розвиток конкурентоздатних національних регіонів і людського капіталу; оптимізація структури експорту на користь високотехнологічних товарів; привабливість інвестиційного клімату, створення високоєфективних державних інституцій тощо.

#### Список використаних джерел:

1. Доповідь про людський розвиток за 2013 рік Піднесення Півдня: Людський прогрес у багатоманітному світі Рікарда Рігер, в.о. Постійного Представника ПРООН в Україні 15 березня 2013 р. <http://www.slideshare.net/undpukraine/2013-17227694>
2. Лібанова Е. Демографічний прогноз: що очікувати українцям до 2050 року? / Елла Лібанова, Ірина Курило. – Урядовий кур'єр/ 31 січня 2012 року, вівторок, № 18. с.2-3.
3. Портер Майкл. Настанови, цінності, вірування і мікроекономіка добробуту / Майкл Е. Портер // Незалежний культурологічний часопис "І"; гол. ред. Т. Возняк. – 2008. – № 53. – С. 34–47.
4. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2012. – 412 с.
5. Україна в світі. Огляд міжнародних індексів. 2013. Фонд "Ефективне управління". – 64 с. с.10-64. <http://www.feg.org.ua/>
6. Institute of Management Development: рейтинг конкурентоспроможності країн світу в 2013 році. [Електронний ресурс] // Центр гуманітарних технологій <http://www.imd.org>

Надійшла до редакції 19.11.13

И. Чернодид, канд. экон. наук, доц., докторант  
Научно-исследовательский экономический ин-т  
Министерства экономического развития и торговли Украины, Киев

### КОНКУРЕНТНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ПОЗИЦИЯ СТРАНЫ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

*В статье раскрывается сущность конкурентной позиции страны и проводится сравнительный анализ по международным индексам и показателям. Также характеризуются конкурентные социальные преимущества страны. Реальное состояние конкурентных социальных преимуществ рассмотрено по международным критериям и оценкам. Проведена оценка позиции Украины по показателям свободы, по индексу сетевой готовности, по индексу конкурентоспособности путешественников и туризма.*

*Ключевые слова: социальная конкурентоспособность, конкурентные преимущества, конкурентные социальные преимущества, социальный потенциал, социальный капитал.*

I. Chornodid, PhD, associate professor, doctoral candidate  
Scientific and Research Institute  
of Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, Kyiv

### COMPETITIVE SOCIAL POSITION OF THE COUNTRY: A COMPARATIVE ANALYSIS

*The article reveals the essence of the country's competitive position, a comparative analysis according to international indexes and indicators is provided. Also the competitive social benefits of the country are described. The real situation of the competitive social benefits is considered on international standards and assessments. The estimation of the position of Ukraine is given in terms of freedom, network readiness index, the index of competitiveness of travel and tourism.*

*Keywords: social competitiveness, competitive advantage, competitive social benefits, social potential, social capital.*